

Ministerie van Defensie

VOORUITZIEND VERMOGEN VOOR VREDE & VEILIGHEID

De Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Beschermt wat ons dierbaar is
Openbaar jaarverslag 2020

VOORUITZIEND VERMOGEN VOOR VREDE & VEILIGHEID

De Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Beschermt wat ons dierbaar is
Openbaar jaarverslag 2020

2 VOORUITZIEND VERMOGEN VOOR VREDE & VEILIGHEID

INHOUD

VOORWOORD DIRECTEUR MIVD	4
Inlichtingen en veiligheid voor Nederland	7
1.1 Werkzaamheden op de strategische dossiers in 2020	7
1.2 Missieondersteuning	13
1.3 Veiligheidsbevorderende taken	18
Verantwoordelijk naar politiek en samenleving	21
2.1 Politieke leiding en toezicht	21
2.2 De omgang met de Wiv 2017	22
2.3 Inlichtingenanalyse en besluitvorming	25
Een organisatie in beweging	29
3.1 Sterk door mensen	29
3.2 Middelen: IT en Infra	29
3.3 Samenwerking	30
KENGETALLEN	35

4 VOORUITZIEND VERMOGEN VOOR VREDE & VEILIGHEID

VOORWOORD DIRECTEUR MIVD

Meritum In Veritatem Discernendo: 'Onze verdienste ligt in het onderkennen van de waarheid'. Een prachtig motto dat past bij onze dienst. In een wereld waarin desinformatie het zicht op de werkelijkheid steeds vaker vertroebelt, en nieuwe wapens en nieuwe manieren van oorlog voeren worden ingezet, levert de MIVD hoogwaardige inlichtingenproducten. Wij duiden de dreigingen en ontwikkelingen die onze veiligheid in binnen- en buitenland raken. Ook in 2020 hebben we rechtstreeks bijgedragen aan goed geïnformeerde besluitvorming van het kabinet, de veiligheid van de krijgsmacht en Nederland, en de uitvoering van militaire missies in onder meer Afghanistan, het Midden-Oosten, Afrika en de inzet in Litouwen.

Nederland wordt dagelijks geconfronteerd met cyber- en spionage-operaties. Naast de krijgsmacht en de defensie-industrie zijn in Nederland steeds vaker niet-militaire organisaties en bedrijven doelwit. Als Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst bewaken we de militaire geheimen en toptechnologie van de krijgsmacht en honderden bedrijven die aan Defensie leveren. Zodat deze kennis niet in de verkeerde handen valt.

Het antwoord op de dreigingen voor Nederland moet een gezamenlijk antwoord zijn: van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Als MIVD realiseren we ons dat meer inzicht in de werkzaamheden en werkwijze van onze dienst nodig is voor de algehele bewustwording in Nederland van de dreigingen.

Meer inzicht geven in ons werk is makkelijk gezegd, maar niet eenvoudig te realiseren. Immers, onze bronposities en werkwijze moeten we beschermen en gedijen het beste in stilte. Toch moeten we hier stappen zetten. In de eerste plaats omdat meer inzicht in de dreigingen leidt tot bewustwording en weerbaarheid. In de tweede plaats omdat meer openheid tot meer vertrouwen en draagvlak van de samenleving leidt.

Meer openheid is ook een aanbeveling van de onafhankelijke commissie die de in mei 2018 ingevoerde Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv 2017) heeft geëvalueerd. Deze evaluatie is inmiddels afgerond en biedt waardevolle aanbevelingen om ons werk ook in de toekomst te kunnen blijven doen, waarbij zowel privacy als veiligheid gewaarborgd zijn. Ook de Algemene Rekenkamer heeft in het afgelopen jaar onderzoek verricht. In dit onderzoek naar de impact van de invoering van de Wiv 2017 op de diensten, concludeert de Algemene Rekenkamer dat de uitvoering van de wet de operationele slagkracht onder druk zet. Beide rapporten zijn richtinggevend voor de toekomst.

Gelukkig is de MIVD in 2020 zowel in kwaliteit als kwantiteit gegroeid en deze groei zal zich de komende jaren voortzetten. Daarbij ontwikkelen we ons verder tot een hightech, data-gedreven organisatie. Wat niet verandert, is dat de mensen van de MIVD het echte verschil blijven maken. Betrokken en loyale mensen met een groot rechtsstatelijk besef, mensen waar ik buitengewoon trots op ben.

Directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
 Generaal-majoor drs. Jan R. Swillens

6 VOORUITZIEND VERMOGEN VOOR VREDE & VEILIGHEID

INLICHTINGEN EN VEILIGHEID VOOR NEDERLAND

Nederland heeft een eigen militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst: de MIVD. Welke dreigingen heeft de MIVD het afgelopen jaar waargenomen en wat heeft de dienst gedaan om de Nederlandse samenleving, de krijgsmacht en onze Nederlandse militairen tegen deze dreigingen te beschermen? Op deze vragen geeft het jaarverslag 2020 van de MIVD dat voor u ligt, het antwoord. In dit document legt de MIVD in het openbaar verantwoording af over de werkzaamheden van het afgelopen jaar.

1.1 Werkzaamheden op de strategische dossiers in 2020

De Russische Federatie

Ontwikkelingen in 2020 bevestigen dat Rusland nog steeds de grootste (militaire) dreiging voor de NAVO en de EU lidstaten is en daarmee voor de veiligheid van Nederland en Defensie. Het Russische buitenland- en veiligheidsbeleid is onverminderd assertief en agressief gebleken. De politiek-strategische ambitie van Rusland ten aanzien van Europa is erop gericht om de positie van de NAVO binnen de huidige, gevestigde Europese veiligheidsstructuur te verzwakken of zelfs teniet te doen. Dit is des te zorgelijker nu de gevestigde multilaterale instituties en ook de daarbij behorende geldende (democratische) normen en waarden, steeds meer onder druk komen te staan.

Rusland maakt in zijn veiligheidsbeleid gebruik van hybride conflictvoering: het verwezenlijken van politiek-strategische doelstellingen met alle beschikbare staatsinstrumenten. Al deze middelen zet Rusland geïntegreerd in om de nationale en supranationale besluitvormingsprocessen en solidariteit van het Westen aan te tasten. Ook afgelopen jaar liet het Kremlin zich gelden door cyberaanvallen,

inmenging in verkiezingen van Europese landen en de Verenigde Staten, provocerende (militaire) acties aan de grenzen van Europese bondgenoten en het verspreiden van desinformatie. Het Russisch leiderschap heeft de COVID-19 crisis aangegrepen voor propaganda- en beïnvloedingsactiviteiten, die vooral de onmacht en het gebrek aan solidariteit van de EU en de NAVO moeten demonstreren.

Er zijn op dit moment geen indicaties die wijzen op een directe Russische militaire dreiging tegen de NAVO. Wel heeft Rusland in Europa, in ieder geval initieel, een conventioneel en (tactisch) nucleair overwicht en daarmee het vermogen om politieke en militaire druk uit te oefenen op de NAVO en de individuele bondgenoten. De opbouw van het Russische conventionele en nucleair militaire arsenaal is ook afgelopen jaar doorgegaan. Hoogwaardige systemen worden doorontwikkeld en oudere wapensystemen vervangen. Er is sprake van een toenemende dreiging van Russische raketssystemen en kruisvluchtwapens die onder het opgeheven *Intermediate-Range Nuclear Forces* (INF)-verdrag verboden waren. Dit is des te zorgelijker omdat wapenbeheersingsafspraken onder toenemende druk staan. Onderhandelingen tussen Rusland en de Verenigde Staten over verlenging van het strategisch kernwapenverdrag *New Strategic Arms Reduction Treaty* (START) zijn in 2020 vastgelopen. De verlengingsovereenkomst voor NEW START is begin 2021, na moeizame onderhandelingen, alsnog getekend.

De toegenomen Russische dreiging, het gevolg van het toenemende conventionele en (tactisch) nucleaire vermogen, is zorgelijk. Op verzoek van de Baltische Staten en Polen heeft de NAVO in 2017 een multinationale Battle Group gestationeerd in elk van deze landen. Dit is ter beveiliging van de oostgrens van het NAVO-grondgebied en een uiting van bondgenootschappelijke solidariteit. Nederland levert met de

inzet van een infanteriecompagnie en kleine ondersteunende eenheden aan *enhanced Forward Presence* (eFP) in Litouwen, een bijdrage aan deze versterkte militaire aanwezigheid. Deze inzet, momenteel de grootste inzet van de Nederlandse krijgsmacht in het buitenland, wordt door de MIVD ondersteund met strategische inlichtingen en dreigingsappreciaties.

De relatieve onrust langs de Russische grens, gaf Rusland afgelopen jaar tevens de gelegenheid om zijn (militair-) strategische positie in het zogeheten 'nabije buitenland' te versterken. In Belarus leidde de ontevredenheid over het verloop van de verkiezingen tot massale protesten tegen president Lukashenko. De verzwakte positie van Lukashenko, in combinatie met het hardhandige optreden van de Belarussische veiligheidsdiensten en de Westerse kritiek daarop, gaf het Kremlin de mogelijkheid de greep op het buurland te verstevigen.

In het betwiste Nagorno-Karabach escaleerde het conflict tussen Azerbeidzjan en Armenië tot een grootschalig militair treffen. Met een door Turkije en Rusland bemiddeld staakt-het-vuren en de ontplooiing van een Russische vredesmacht, heeft Rusland hier zijn invloed uitgebreid. Rusland manifesteert zich ook sterker buiten de traditionele, geografische invloedssfeer. Zorgelijk is het geven van militaire steun aan Venezuela, Syrië en Libië (militie onder leiding van Haftar) en de proliferatie van Russische militaire technologie en wapensystemen naar landen en gebieden van zorg.

Russische Federatie: Militaire techniek

Rusland heeft de doorontwikkeling van de krijgsmacht over de gehele linie voortgezet en investeert fors in de modernisering van bestaande wapensystemen en de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen. Het feit dat Rusland de NAVO beschouwt als de principale tegenstander, leidt er toe dat Rusland met name investeert in wapensystemen die gericht zijn tegen het NAVO-optreden. Hierbij gaat het om geleide wapens en ballistische raketten, luchtverdedigingssystemen, antisatellietwapens,

systemen voor elektronische oorlogsvoering en, (nieuwe) vliegende en varende platformen.

Met name het Europese deel van het NAVO-grondgebied, en daarmee zowel de civiele als militaire (kritieke) infrastructuur, ligt in het bereik van eenheden uitgerust met moderne Russische wapensystemen. Daarbij stellen de genoemde wapensystemen Rusland in ieder geval in staat, aan de grenzen van het Europese NAVO-grondgebied tijdelijk en plaatselijk de toegang tot gebieden te ontzeggen. De dreiging van dit soort systemen zal de komende jaren toe gaan nemen en het ontbreekt Nederland, en ook de NAVO als geheel, aan adequate defensieve wapensystemen die deze dreiging kunnen tegengaan.

Russische Federatie: spionage

De spionagedreiging die uitgaat van de Russische Federatie en in het bijzonder de militaire inlichtingendienst GRU richting defensie- en bondgenootschappelijke belangen is onverminderd hoog en is de afgelopen jaren veel zichtbaarder geworden. De Russische Federatie heeft grote geopolitieke ambities en is op zoek naar informatie om zijn krijgsmacht te moderniseren, de economie te versterken of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Het kan hierbij gaan om klassieke spionage, om digitale spionage of een combinatie van beide.

Ook door middel van bedrijfsovernames of investeringen tracht de Russische Federatie informatie te bemachtigen of strategische afhankelijkheden te creëren. De reden dat Nederland doelwit is komt mede voort uit lidmaatschap van de NAVO en de EU en het feit dat in Nederland meerdere internationale organisaties zijn gevestigd.

Russische Federatie: cyber

In 2020 is gebleken dat de Russische militaire inlichtingendienst opnieuw zeer actief is geweest op het gebied van cyberspionage. Ook voert deze inlichtingendienst wereldwijd digitale beïnvloedingsoperaties uit.

Cyberspionagecampagnes van de Russische Federatie waren gericht op politiek-strategische doelwitten zoals internationale denktanks en non-gouvernementele organisaties (ngo's), diplomaten en internationale sportevenementen. De Russische Federatie heeft ook nog altijd interesse in internationale defensieleveranciers.

De MIVD en de AIVD hebben vastgesteld dat onder andere Russische statelijke actoren diverse publiekelijk bekende kwetsbaarheden misbruiken bij het uitvoeren van digitale aanvallen. De digitale beveiligingsproducten zoals VPN-servers van Citrix, Fortinet en Pulse Secure alsmede Microsoft Webmail Exchange zijn gewilde doelwitten gebleken. Om de impact van dergelijke aanvallen te mitigeren heeft de MIVD de samenwerking met het Nationaal Cyber Security Center (NCSC) geïntensiveerd om bij te dragen aan de digitale weerbaarheid van de Nederlandse overheid.

In het afgelopen jaar heeft de MIVD vastgesteld dat de Russische Federatie voorbereidingen trof voor cybersabotageoperaties op doelwitten buiten Nederland en structureel beïnvloedingsoperaties uitvoert door middel van sociale media en digitale nieuwsplatforms. Op dit soort ogenschijnlijk onafhankelijke nieuwswebsites verspreidt de GRU desinformatie en pro-Russische propaganda gericht tegen de cohesie en solidariteit van de NAVO en de EU, en op de COVID-19 pandemie. Om de impact van dergelijke aanvallen te mitigeren heeft de MIVD (middels deelname aan het in 2020 opgerichte Cyber Intel/Info Cell (CIIC)) de samenwerking met het Nationaal Cyber Security Center (NCSC) geïntensiveerd om bij te dragen aan de digitale weerbaarheid van de Nederlandse overheid.

De impact van dergelijke beïnvloedingsoperaties op het Nederlandse en bondgenootschappelijke publiek is waarschijnlijk beperkt, aangezien het geen prominente platforms betreft.

China

De Chinese politieke, economische, militaire en technologische invloed zal zich de komende decennia mondiaal uitbreiden, en assertiever van aard worden. Dit manifesteerde zich in 2020 duidelijk in de Aziatische regio. China lijkt, na het neerslaan van de demonstraties en repressieve maatregelen tegen de democratische oppositie in Hongkong, zijn aandacht te richten op het democratische Taiwan. Ook passen de Chinese desinformatiecampagnes, gericht op Westerse sociale media, in dit beeld. Deze campagnes hadden onder andere tot doel twijfel te creëren over het ontstaan van de COVID-19 pandemie.

Daarnaast vergroot China zijn politieke invloedssfeer door investeringen in handel en infrastructuur wereldwijd, in het kader van het *Belt & Road initiatief* (BRI). Het BRI of de Nieuwe Zijderoute, verwijst naar een ontwikkelingsstrategie van de Chinese overheid, gericht op verbinding en handel tussen landen in Afrika en Eurazië. Inmiddels is het BRI hét vehikel geworden waarmee China zijn geo-economische en geopolitieke invloed over de wereld uitbreidt. Het BRI omvat tegenwoordig niet alleen de ontwikkeling van verkeersinfrastructuur, maar heeft zich uitgebreid tot terreinen als energieopwekking en -transport en digitale infrastructuur. Ook in geografisch opzicht is de scope uitgebreid tot o.a. Zuid- en Midden-Amerika, het Noordpoolgebied en in de ruimte. China streeft er via het BRI naar een invloedrijke positie te creëren op al deze terreinen en gebieden waarbij zij de centrale positie inneemt zoals de Verenigde Staten dat deed in een groot deel van de twintigste eeuw.

De realisatie van China's lange termijnambities zullen leiden tot geopolitieke verschuivingen, al lang voordat China zijn doelstellingen bereikt heeft. Ook landen in Europa werden het afgelopen jaar geconfronteerd met deze uitoefening van *soft power*. China dreigde met negatieve gevolgen voor de bilaterale economische en handelsrelaties, nadat een aantal Europese landen uit nationale veiligheidsoverwegingen hadden besloten om Huawei uit het 5G-netwerk te weren. Waar de Chinese economische belangen eindigen en de politieke of militaire

overwegingen beginnen is onduidelijk.

De huidige militaire ontwikkeling van China gaat in hoog tempo door. China is druk bezig de bestaande krijgsmacht te moderniseren en nieuwe wapensystemen in te voeren. Tegelijkertijd heeft China van investeringen in en onderzoek naar militair relevante technologieën, zoals bijvoorbeeld hypersonische wapens, *artificial intelligence* en *quantum computing*, een topprioriteit gemaakt. De Chinese strijdkrachten behoren inmiddels tot de beste in Azië en China blijft gestaag werken aan een krijgsmacht die op termijn tot de beste van de wereld zal behoren. In China ontwikkelde wapensystemen worden in toenemende mate geëxporteerd naar landen van zorg, maar ook aan landen aan de periferie van Europa. Deze export draagt bij aan de groei en ontwikkeling van de Chinese defensie-industrie en daarmee ook de modernisering van de Chinese krijgsmacht. Daarnaast draagt de levering bij aan de groeiende invloed van China in de betreffende landen, wat een strategische afhankelijkheid creëert, ook in Europa.

De Chinese krijgsmacht vormt op dit ogenblik vooral in de Aziatische regio een potentiële bedreiging voor de regionale stabiliteit. Naast het reeds genoemde Taiwan maakt China er geen geheim van dat het streeft naar soevereiniteit over een groot deel van de Zuid-Chinese Zee en de Japanse Senkaku-eilandengroep in de Oost-Chinese Zee. Het agressieve Chinese optreden ten aanzien van Taiwan en de Zuid-Chinese Zee heeft consequenties voor de mondiale handelsstromen, de veiligheidssituatie in Oost-Azië en de internationale rechtsorde.

China vormt vooralsnog geen directe militaire bedreiging voor Nederland. Wel kan Nederland de negatieve gevolgen ondervinden van het toenemend expeditionair militaire vermogen van China. Het Chinese buitenland- en veiligheidsbeleid is volop in ontwikkeling en in China gaat er steeds meer aandacht uit naar het beschermen van de overzeese Chinese belangen. China's expeditionaire capaciteiten blijven toenemen en de Chinese strijdkrachten zijn steeds vaker in operatiegebieden

aanwezig die grenzen aan het Europees en NAVO-grondgebied of waar Nederlandse eenheden zijn ontplooid, zoals de Middellandse Zee, de Zwarte Zee, de Perzische Golf en op het Afrikaanse continent. Ook in 2021 investeert de MIVD in onderzoek naar ontwikkelingen aangaande het Chinese buitenland- en veiligheidsbeleid en in de Chinese krijgsmacht.

China: spionage

In de komende drie decennia wil China zich verder ontwikkelen tot een politieke grootmacht die wereldleider is op het gebied van technologie en wetenschap, met een innovatieve kenniseconomie die niet afhankelijk is van buitenlandse technologie en een moderne "krijgsmacht van wereldklasse". China is momenteel echter niet technologisch zelfvoorzienend, waardoor kennis en technologie in het buitenland moet worden verworven. Nederland beschikt over een hoogwaardige (defensie-)industrie waar zich het soort kennis bevindt waar China naar op zoek is. Veel prioritaire technologieën, van belang voor zowel de economische als de nationale veiligheid, worden mede binnen de Nederlandse (defensie-)industrie ontwikkeld. De MIVD heeft in 2020 onderzoek gedaan naar de Chinese spionagedreiging en ongewenste kennisoverdracht van hoogwaardige militair toepasbare technologie naar de Chinese krijgsmacht en treft, indien nodig, mitigerende maatregelen.

China zet een *whole-of-nation*-benadering in om haar strategische doelstellingen te behalen. Het hele staatsapparaat, waaronder de inlichtingendiensten, wordt ingezet onder overheid brede beleidsplannen en -strategieën zoals *Made in China 2025*, *China Standards 2035* en *Militair-Civiele Fusie*. Naast staatsorganen worden ook bedrijven en kennisinstellingen uit zowel de militaire als de civiele sector ingezet om hoogwaardige, gerubriceerde dan wel gevoelige kennis naar China te halen. Dit is mogelijk door de nauwe verwevenheid van staat, partij, de krijgsmacht en de inlichtingendiensten met het bedrijfsleven en hogere onderwijsinstellingen.

China: Cyber

De Chinese overheid gebruikt cyberoperaties om inlichtingen te verzamelen ter ondersteuning van haar economische, militaire en politieke doelstellingen. Het grootste deel van de digitale spionage-activiteiten van China in het Westen is erop gericht om de Chinese economie en krijgsmacht te versterken. De Chinese inlichtingenbehoefte richt zich veelal op (nieuwe) geavanceerde technologieën. Nederlandse (defensieorder-)bedrijven, waarvan enkele ook *dual-use* goederen en/of diensten produceren, hebben dit soort geavanceerde technologieën in huis. China streeft er naar om wereldwijd grote invloed op normen en standaarden op technologie en cybervlak te krijgen. Om dit doel uiterlijk in 2050 te bereiken wordt daarvoor een set aan gecoördineerde activiteiten ontplooid.

De Chinese inlichtingen- en veiligheidsdiensten en andere overheidsinstanties werken nauw samen met Chinese informatiebeveiligingsbedrijven, hackers(groepen) en universiteiten. Hiermee beschikt China over een aanzienlijke potentie om cyberoperaties uit te voeren. De Chinese krijgsmacht heeft alle capaciteiten op het gebied van cyberspionage en offensieve- en strategische inlichtingen binnen het digitale domein samengevoegd en gecentreerd in het *Strategic Support Force* (SSF). Dit biedt het SSF meer handelingsperspectief en het kan gebruik maken van de overlap tussen de beide disciplines. Zo kan bijvoorbeeld een hack op een buitenlandse defensietoeleverancier aanvankelijk gebruikt worden als bron voor inlichtingen, maar ten tijde van een conflict ook offensief ingezet worden om hele productielijnen stil te leggen.

In 2020 is gebleken dat vitale infrastructuur, hoogwaardige technologie en militaire systemen een voornaam doelwit vormen van Chinese cyberoperaties. Wereldwijd vinden Chinese cyberoperaties gericht tegen defensie-industrieën plaats, van zowel potentiële tegenstanders als van 'bevriende' naties.

Venezuela

Defensie is voor militaire taken en enkele politietaken permanent aanwezig in het Caribische gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit betreft onder meer de verdediging van het Koninkrijksgrondgebied, handhaving van de internationale (rechts-) orde door bestrijding van internationale georganiseerde misdaad als drugshandel en nationale ondersteuning van de landen in het Caribisch Gebied (*Humanitarian Assistance and Disaster Relief*). De MIVD ondersteunt de militairen ter plaatse met inlichtingen.

De MIVD en AIVD hebben ook afgelopen jaar gezamenlijk onderzoek gedaan naar de politiek-militaire ontwikkelingen en de veiligheidssituatie in Venezuela. Venezuela bevindt zich al jaren in een economische, politieke en sociale crisis. Ook in 2020 was sprake van structurele tekorten op de binnenlandse markt en een vervallen olie-industrie. Sectorale sancties en COVID-19 hebben de sociaal-economische crisis versterkt. Basisvoorzieningen als voedsel, water en medicijnen zijn een luxeproduct geworden die alleen nog structureel toegankelijk zijn voor een kleine elite. De slechte economische omstandigheden in combinatie met een zorgwekkende veiligheidssituatie, hebben ertoe geleid dat naar schatting meer dan 5 miljoen Venezolanen hun land verlaten hebben.

De politieke crisis in het land wordt al sinds januari 2019 gedomineerd door de confrontatie tussen het Maduro-regime, onder leiding van Nicolás Maduro en gesteund door de militaire top, en oppositieleider Juan Guaidó. Mogelijkheden om tot een democratische oplossing voor de politieke impasse tussen het Maduro-regime en de oppositie te komen zijn beperkt. Het Maduro-regime behaalde in december 2020 een ruime meerderheid in de parlementsverkiezingen die door de vier grootste oppositiepartijen, werden geboycot. De Westerse internationale gemeenschap heeft de verkiezingen niet erkend vanwege het ontbreken van minimale democratische voorwaarden. De oppositie heeft in dezelfde periode een volksraadpleging georganiseerd die legitimiteit moet geven aan de voortzetting van het interim-presidentschap van oppositieleider

Guaido. De neerwaartse spiraal waar Venezuela zich al jaren in bevindt, zal naar verwachting niet snel doorbroken worden. De MIVD en AIVD blijven de ontwikkelingen nauwgezet volgen.

Contraproliferatie

Massavernietigingswapens vormen een grote bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid. Nederland heeft verdragen ondertekend die gericht zijn op het tegengaan van de proliferatie van dergelijke wapens. De MIVD en de AIVD doen in de gezamenlijke Unit Contraproliferatie (UCP) onderzoek naar landen die ervan worden verdacht dat zij, in strijd met die verdragen, werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen, of daar al over beschikken. Zo heeft de UCP afgelopen jaar in het kader van onderzoek naar chemische wapens de vergiftiging van de Russische oppositieleider Alexei Navalny onderzocht.

Ook verricht de UCP onderzoek naar militair technologische ontwikkelingen en de proliferatie van hoogwaardige militaire technologie en wapensystemen naar crisisgebieden. Daardoor kan de Nederlandse krijgsmacht op de juiste wijze worden uitgerust tegen bestaande en toekomstige dreigingen. De UCP analyseert tevens de wijze waarop landen als Iran, Noord Korea, Pakistan en Syrië proberen de benodigde kennis en goederen te verkrijgen voor gebruik in hun eigen wapenprogramma's. Omdat deze kwestie vaak grensoverschrijdend is en er met tussenhandelaren wordt gewerkt, is intensieve samenwerking nationaal en internationaal van fundamenteel belang.

Iran

Iran heeft ten aanzien van haar civiele nucleaire programma, de ingezette koers uit 2019 voortgezet, waarbij technische schendingen van het nucleaire akkoord *Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)* zich opstapelden. Terugkeer naar de oorspronkelijke situatie zoals beoogd in het JCPOA, lijkt daarmee steeds lastiger te worden. Evenals vorig jaar boekt Iran voortgang op het ruimteprogramma en blijft Iran actief op

het gebied van de doorontwikkeling van (ballistische) raketten. Op 14 december 2020 is nog een testlancering uitgevoerd en eerder in 2020 is er een aantal nieuwe ballistische raketsystemen waargenomen. De grootste stap heeft Iran het afgelopen jaar gezet met de lancering van een *Space Launch Vehicle (SLV)* genaamd Qased, die ontwikkeld en gelanceerd is door het Iraanse Revolutionaire Garde Korps. De MIVD en de AIVD verrichten tevens onderzoek naar de ontwikkeling van chemische en biologische agentia, als ook naar de mogelijkheden tot de verspreiding daarvan.

Noord-Korea

Kim Jong Un heeft in zijn nieuwjaarstoespraak van 2020 aangekondigd een nieuw strategisch wapen te gaan testen. De enige bekende testvluchten zijn in maart 2020 uitgevoerd en betroffen een *Multiple Launch Rocket System*. Afgelopen oktober heeft Noord-Korea een grote parade gehouden waar een nieuwe *Intercontinental Ballistic Missile (ICBM)* en een nieuwe *Submarine Launched Ballistic Missile* werden getoond. De nieuwe ICBM lijkt groter ten opzichte van de vorige ICBM Hwasong-15, maar heeft maar een geringe mobiliteit. Van beide systemen zijn nog geen testvluchten waargenomen.

Syrië

In 2020 heeft de UCP het onderzoek naar de productie, het gebruik en de inzet van zenuwgassen door het Syrische bewind, gecontinueerd. Op basis van de analyse van de UCP kon een vijftal sleutelfiguren in het Syrische chemische wapenprogramma worden aangewezen.

Verwerving door Iran, Noord Korea, Pakistan en Syrië en exportcontrole

Landen als Syrië, Pakistan, Iran en Noord-Korea blijven actief in Europa en Nederland in het verwerven van goederen voor diverse programma's ten behoeve van massavernietigingswapens. Afgelopen jaar is intensief onderzoek gedaan naar meerdere verwervingsnetwerken die proberen hoogwaardige technologie te verwerven in Europa en Nederland. Deze netwerken bestaan uit allerlei tussenhandelaren en transporteurs in verschillende Europese landen. Deze netwerken zijn zeer actief. Met

deze onderzoeken ondersteunt de UCP onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken in haar besluitvorming over het al dan niet toekennen van een exportvergunning voor goederen.

Contra-inlichtingen (CI): extremisme en radicalisering

Eén van de taken van de MIVD is het verrichten van onderzoek naar dreigingen tegen de veiligheid en de paraatheid van de Nederlandse krijgsmacht. Dit onderzoek is 'contra-inlichtingen'. Zo kijkt de MIVD onder meer naar dreigingen van terrorisme, extremisme en spionage, in zowel Nederland als in de missiegebieden.

Rechts-extremisme

Rechts-extremisten vormen een dreiging voor de nationale veiligheid en democratische rechtsorde omdat zij antidemocratische doelen nastreven, al dan niet met ondemocratische middelen. Het gaat om groeperingen en individuen die vanuit de denkbeelden vreemdelingenhaat, haat jegens vreemde (cultuur) elementen en ultranationalisme, acties ondernemen. Meest in het oog springen rechts-terroristische aanslagen uitgevoerd door eenlingen zoals in Christchurch (2019, Nieuw-Zeeland) en Hanau (2020, Duitsland). Tevens is in 2020 de Duitse krijgsmacht in opspraak geraakt vanwege de aanwezigheid van een rechtsextremistisch netwerk binnen een elite-eenheid. De MIVD heeft geconstateerd dat rechts-extremistische jongeren werken voor de krijgsmacht aantrekkelijk vinden. Deze ontwikkelingen zijn voor de MIVD redenen geweest om in 2020 het onderzoek naar rechts-extremisme te intensiveren.

Links-extremisme

Links-extremistische groepen in Nederland hebben de laatste jaren weinig aandacht gegeven aan antimilitarisme. De groepen hebben wel aandacht voor thema's die met de krijgsmacht te maken hebben (zoals wapenhandel en de rol van de Koninklijke Marechaussee in de uitvoering van het asielbeleid), maar hieruit volgden in 2020 geen acties door links-extremistische groepen die de operationele gereedheid van de krijgsmacht hebben geschaad.

Spionage andere landen

De MIVD acht het aannemelijk dat Defensie een potentieel doelwit is van spionage door andere landen om verschillende redenen: de slagkracht van de Nederlandse defensieorganisatie (militaire kennis, processen, personeel en materieel) krijgt de aandacht van buitenlandse inlichtingendiensten. Nederland is lid van diverse internationale samenwerkingsverbanden, zoals de NAVO en de Europese Unie, waarmee internationaal en in multilateraal verband wordt opgetreden. Kennis over (militaire) strategie, beleid en processen en Command en Control (C2) structuren van partners kan daarmee worden vergaard. Ook deze kennis is van waarde voor buitenlandse inlichtingendiensten.

1.2 Missieondersteuning

De MIVD ondersteunt wereldwijd de inzet van de Nederlandse strijdkrachten in missiegebieden. Ter voorbereiding op de ontplooiing van Nederlandse troepen in het buitenland maakt de MIVD inlichtingenproducten, zoals dreigingsappreciaties, ten behoeve van de politieke besluitvorming over de militaire inzet. Tijdens de missie verricht de MIVD onderzoek naar aspecten die relevant zijn voor *threat to the force* (de directe dreiging tegen Nederlandse militairen in een inzetgebied en coalitie) en *threat to the mission* (dreiging tegen het nationale politieke draagvlak in het land van inzet). Centraal oogmerk is het tijdig en volledig informeren van de militaire commandant en de verantwoordelijke besluitvormer over relevante dreigingen die uitgaan van statelijke en niet-statale actoren in de zogeheten *Area of Responsibility* (AOR). De MIVD monitort tevens het ontstaan van conflicten die een risico vormen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen. Het gaat hierbij om een ring van landen (*Area of Interest*, AOI) die grensoverschrijdende gevolgen kunnen hebben voor de veiligheidssituatie in Nederland of voor de Nederlandse krijgsmacht in missiegebieden.

Afghanistan

Nederlandse militairen nemen deel aan de NAVO-missie *Resolute Support* (RSM) in Afghanistan, die in januari 2015 van start is gegaan. Deze missie draagt zorg voor de opbouw van professionele veiligheidsinstanties in Afghanistan. Ook op het hoofdkwartier van RSM in Kabul zijn militairen en politiefunctionarissen gestationeerd. Door de COVID-19 pandemie zijn enkele Nederlandse militairen tijdelijk teruggekeerd en de trainings- en adviseringsactiviteiten ingeperkt.

Afgelopen jaar heeft de MIVD veelvuldig gerapporteerd over de politieke ontwikkelingen over Afghanistan en de effecten daarvan op veiligheidssituatie. Het jaar 2020 stond in het teken van de nasleep van de presidentsverkiezingen en de voortgang op de vredesbesprekingen. De verkiezingscommissie maakte op 18 februari 2020 de definitieve uitslag van de presidentsverkiezingen bekend. De zittende president, Ashraf Ghani, werd tot winnaar uitgeroepen. Zijn tegenstrever, Abdullah Abdullah, accepteerde die overwinning echter niet. Pas in mei kwam het tot een akkoord over de machtsdeling tussen beide partijen. Van een eensgezinde regering lijkt geen sprake te zijn. Dit kwam afgelopen jaar mede tot uitdrukking in de voortgang op de *Afghan Peace Negotiations* (APN), die in september officieel van start zijn gegaan. Tot op heden zijn echt inhoudelijke onderhandelingen uitgebleven, mede door de verdeeldheid in de regering Ghani, als ook door de opstelling van de Taliban ten aanzien van het intra-Afghaanse vredesproces.

Deze intra-Afghaanse vredesonderhandelingen vloeien voort uit het akkoord van 29 februari 2020 tussen de VS en de Taliban over een voorwaardelijke troepeeruttrekking. Dit akkoord behelst onder meer de volledige terugtrekking van alle buitenlandse troepen vóór 1 mei 2021 en de vrijlating van 5.000 Talibanstrijders door de Afghaanse regering voor 10 maart 2020 in ruil voor afspraken over contraterroerisme, het aangaan van vredesonderhandelingen en de vrijlating van gevangenen door de Taliban. Door de mogelijke beëindiging van RSM, hebben diverse coalitiepartners voorbereidingen getroffen voor de terugtrekking van troepen

uit Afghanistan. De uitwerkingen van de *redeployment* op de stabiliteit in Afghanistan, als ook op de veiligheidssituatie, hebben de blijvende aandacht van de MIVD.

De algehele veiligheidssituatie in 2020 is in vergelijking met vorig jaar verslechterd. Het totaal aantal geweldsincidenten in Afghanistan nam in 2020 toe. De Taliban wonnen afgelopen jaren wederom terrein op de Afghaanse veiligheidstroepen. Hoewel de aan ISIS gelieerde beweging *Islamic State Khorasan Province* veel grondgebied heeft moeten prijsgeven, liet het zich afgelopen jaar vooral gelden door aanslagen uit te voeren in Kabul.

Afrika

Nederland blijft actief betrokken bij de Sahel-regio met onder meer militaire, politie- en civiele bijdragen aan EU-missies in de Sahel, onder andere ter ondersteuning van de gezamenlijke troepenmacht van de G5 Sahel (Mali, Niger, Mauritanië, Burkina Faso en Tsjaad). Defensie is met een aantal staffunctionarissen en de ontplooiing van trainingsmissies actief in het gebied. De MIVD heeft deze inzet in 2020 ondersteund met strategische analyses over de politieke stabiliteit, jihadistisch terrorisme en actuele dreigingsbeelden in de gehele Sahel-regio.

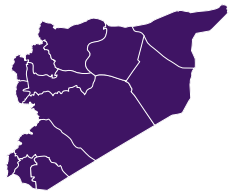
De veiligheidssituatie in de Sahel werd het afgelopen jaar onverminderd gekenmerkt door gewelddadige aanvallen door jihadistische groeperingen, met name in het drielandengebied van Mali, Niger en Burkina Faso. In het voorjaar van 2020 escaleerde de strijd tussen de twee voornaamste jihadistisch terroristische groeperingen in de Sahel: het aan al-Qa'ida-gelieerde *Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin* (JNIM) en het aan ISIS-gelieerde *Islamic State in the Greater Sahara* (ISGS). Ook nam de onveiligheid in het grensgebied van Benin, Niger en Burkina Faso toe. Daarnaast droegen aanhoudende geweldsincidenten tegen lokale gemeenschappen door etnische milities, jihadistische groeperingen en militairen van de nationale legers van Mali, Burkina Faso en Niger bij aan verdere verslechtering van de veiligheidssituatie.

Na een roerige periode van maatschappelijke onvrede vond op 18 augustus 2020 een militaire staatsgreep plaats in Mali. Belangrijke katalysator voor de onrust was de uitslag van de parlementsverkiezingen in maart en april 2020, waarbij de inmiddels afgetreden president Ibrahim Boubacar Keita werd beticht van verkiezingsfraude. Ook was de bevolking gefrustreerd over een algehele verslechtering van de veiligheidssituatie en het onvermogen van de regering om jihadistisch geweld in Mali te beteugelen en werden sociaaleconomische en institutionele hervormingen geëist. Waar de staatsgreep initieel positief werd ontvangen door zowel een meerderheid van de bevolking als de krijgsmacht, is inmiddels uit verschillende hoeken van de samenleving kritiek ontstaan op de nieuwe militaire machthebbers, die een transitie-regering hebben gevormd, het *Conseil National de Transition* (CNT).

Midden-Oosten

Bij de inlichtingenondersteuning voor de missies in het Midden-Oosten ligt het zwaartepunt op *Operation Inherent Resolve* (OIR), waar Nederland in Irak aan bijdraagt. Gezien het grensoverschrijdende karakter van de activiteiten van ISIS en (ondersteuning van) inzet van bondgenoten aldaar wordt ook naar Syrië gekeken. Daarnaast heeft de MIVD dit jaar inlichtingenondersteuning verleend aan de Nederlandse bijdrage aan de missie *European-led Maritime Awareness Mission in the Strait of Hormuz* (EMASOH) in de Perzische Golf en de Straat van Hormuz. De bijdragen voor kleinere missies in het Midden-Oosten, zoals de inzet in VN-missies op de Golan en in Libanon, geschiedt in de vorm van dreigingsappreciaties, met een focus op veiligheid van het Nederlandse personeel in deze missies.

Syrië

De politieke en de veiligheidssituatie in Syrië blijft diffuus. Naast de enigszins geluilde maar aanhoudende strijd tussen een scala aan interne partijen, duurt de bemoeienis van buitenlandse partijen voort. Begin 2020 verloor de gewapende oppositie fors terrein in het noordwesten van Syrië door de operaties van het Syrische bewind. De tegenacties van Turkije op de bewindstroepen en het daaropvolgende door Turkije en

Rusland afgesproken staakt-het-vuren, leidde ertoe dat de situatie in Noordwest-Syrië min of meer werd bevroren. Turkije ontruimde later ook observatieposten die door de voornoemde operaties in regimeterrein waren opgebouwd, maar heeft zijn robuuste ontplooiing in het resterende oppositieterrein gehandhaafd. In dit oppositiegebied maakt het jihadistische Tahrir al-Sham de dienst uit.

In Noordoost-Syrië heeft de anti-ISIS Coalitie haar operaties tegen ISIS voortgezet, in nauwe samenwerking met de – door de Syrische Koerden – gedomineerde *Syrian Democratic Forces*. Ondanks deze druk heeft ISIS haar ondergrondse strijd vervolgd, met name in de Eufraatvallei, maar ook in de woestijnregio in Zuidoost-Syrië dat onder controle van het bewind staat. Daarnaast hebben het Syrische bewind, Rusland en Turkije hun inzet in Noordoost-Syrië bestendig. Turkije en Rusland voerden regelmatig gezamenlijke patrouilles uit langs de Syrisch-Turkse grens. Hoewel een confrontatie tussen de betrokken partijen niet te verwachten is, is het niet ondenkbaar dat (sluimerende) spanningen in de regio benut worden om druk uit te oefenen op elkaar.

Het Syrische bewind stond in 2020 onder toenemende druk door de verslechterende sociaaleconomische omstandigheden in het land. De aangescherpte sancties van de Verenigde Staten hebben de toch al slechte economische situatie verder onder druk gezet. Rusland en Iran zijn niet bij machte om de economische malaise van Syrië eigenstandig te verhelpen. Het ziet er naar uit dat deze situatie in 2021 zal voortduren.

Irak

Irak zag zich ook het afgelopen jaar geconfronteerd met aanhoudende economische, politieke, maatschappelijke en veiligheidsproblemen. Op het economische vlak zorgden de mondiale lage olieprijs, de COVID-19 pandemie en aanhoudende corruptie voor aanzienlijke budgettaire tekorten voor zowel de centrale Iraakse regering in Bagdad als voor de Koerdische Autonome Regio (KAR) in het noorden van het land. De structurele tekorten zullen ook in het komende jaar aanhouden, zeker

als de olieprijs niet significant stijgt, en economische hervormingen uitblijven. De interim regering zag zich diverse malen genoodzaakt om leningen af te sluiten teneinde het staatsapparaat te betalen. In augustus werd een fragiele overeenkomst gesloten tussen de Iraakse regering en de Koerdische Regionale Regering (KRG) over de verdeling van het staatsbudget. Desondanks vond ook daarna nog financieel gesteggel plaats tussen Bagdad en Erbil en was de kwestie na verdere onderhandelingen in december nog steeds niet opgelost.

Het afgelopen jaar vonden wederom regelmatig grootschalige demonstraties plaats in Irak. De demonstranten eisten een verandering van het rigide politieke systeem en protesteerden tegen de (corruptie van de) heersende elite, de beperkte werkgelegenheid en de aanhoudende buitenlandse invloed in Irak. De demonstraties verliepen over het algemeen vreedzaam, zeker in vergelijking met een jaar eerder, toen honderden demonstranten door veiligheidstroepen werden gedood. De door de interim Iraakse regering beloofde vervroegde parlementsverkiezingen die waren afgekondigd voor juni 2021, werden op 19 januari uitgesteld tot oktober 2021. Ter facilitering van deze verkiezingen ondertekende president Barhem Saleh begin november een nieuwe kieswet. Of dit leidt tot daadwerkelijke verandering in de politieke vertegenwoordiging valt te bezien.

Tegen de achtergrond van deze voortdurende economische, politieke en maatschappelijke problemen blijft de rivaliteit tussen de VS en Iran opblazen op Iraaks grondgebied. De inmenging van buitenlandse statelijke en niet-statelijke actoren compliceren de situatie in Irak en het Midden-Oosten. Aan Iran gelieerde sjiiitische milities in Irak blijven streven naar een volledige terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Irak. Alhoewel de voornaamste sjiiitische milities in oktober een staakt-het-vuren aankondigden vonden ook de afgelopen periode verschillende aanslagen plaats met indirect vuur, met name tegen de Amerikaanse presentie in Bagdad. De VS kondigden eind november aan de troepensterkte in Irak en Afghanistan verder te reduceren. De

veiligheidssituatie in Irak wordt tevens negatief beïnvloed door ISIS. Hoewel ISIS haar pseudo-staat is verloren, laat de organisatie zich nog gelden met aanslagen en mediacampagnes.

Iran

Met het oog op de missieondersteuning aan *Operation Inherent Resolve* (OIR), verrichtte de MIVD onderzoek naar de rol van Iran bij de conflicten in Syrië en Irak. Iran is in militair opzicht nog volop betrokken bij de diverse operaties die het Syrische bewind uitvoert. Verder tracht Iran nog steeds zijn militaire invloed te vergroten in het grensgebied met Irak, en blijft de rivaliteit tussen de VS en Iran op Iraaks grondgebied voor spanning zorgen. De dood van de Iraanse generaal Qasim Soleimani en de daaropvolgende Iraanse raketaanvallen op Amerikaanse doelwitten in Irak in januari 2020 zorgden voor een gespannen veiligheidssituatie in de regio. Coalitie-locaties in Irak kampten regelmatig met indirect vuur en kleinschalige geweldsincidenten, die hoogstwaarschijnlijk uitgevoerd werden door aan Iran gelieerde sjiiitische milities. Ook de aanslag op de Iraanse nucleaire wetenschapper Mohsen Fakhrazadeh op 27 november 2020 zorgde voor oplopende spanning in de regio.

Tegen de achtergrond van de afgelopen spanningen begin januari 2020, leverde Nederland met de deelname van Zr. Ms. De Ruyter en vier stafofficieren voor het hoofdkwartier in Abu Dhabi, van eind februari tot begin juni, een bijdrage aan de Europees-geleide maritieme missie, genaamd *European-led Mission Awareness in Strait of Hormuz* (EMASOH). Tevens leverde Nederland gedurende dezelfde periode de Senior Civilian Representative voor het diplomatieke spoor van de missie. Deze missie was bedoeld ter versterking van de maritieme veiligheid in de Golfregio en gericht op de-escalatie van regionale spanningen. De MIVD verstreekte hiervoor dreigingsappreciaties, met een focus op veiligheid van het Nederlandse personeel in deze missies. Het optreden van de reguliere marine, luchtmacht en grondgebonden luchtverdediging van Iran, als ook deze van de Revolutionaire Garde, verliep conform het door de MIVD geschetste normbeeld.

1.3 Veiligheidsbevorderende taken

Naast de strategische dossiers en ondersteuning aan de missiegebieden, heeft de MIVD ook een aantal veiligheidsbevorderende taken. Staten kunnen namelijk door overnames van bedrijven die hoogwaardige technologie ontwikkelen of door investeringen in vitale infrastructuur, ongewenste afhankelijkheden creëren met risico's voor het functioneren van de Nederlandse economie en de nationale veiligheid. Daarmee is de continuïteit van onze vitale processen in het geding en dreigt het weglekken van kennis en vertrouwelijke of gevoelige informatie. In dit kader is ook de defensie-industrie kwetsbaar voor (economische) spionage, zowel fysiek als in het digitale domein. De MIVD draagt bij aan de weerbaarheid en veiligheid van Defensie en de Defensie gerelateerde industrie. Het verhogen van de weerbaarheid van Defensie en deze marktpartijen vraagt steeds meer aandacht en capaciteit. Vooral ook omdat Defensie deels afhankelijk is van civiele marktpartijen, ook op het gebied van IT.

Elektronische veiligheidsonderzoeken

Op sommige locaties van Defensie wordt hoogerubriceerde informatie besproken of verwerkt. De MIVD voert conform regelgeving op deze locaties elektronische veiligheidsonderzoeken uit. De sectie Elektronische Veiligheidsonderzoeken (EVO) voert haar onderzoeken uit voor alle Defensie onderdelen. EVO verzorgt tevens briefings over het eigen vakgebied aan onder andere het Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut (DIVI).

Industrieveiligheid

Voor zowel omvangrijke materieelprojecten als de uitvoering van bepaalde diensten, is Defensie deels afhankelijk van externe marktpartijen. Bedrijven die belast zijn met de uitvoering van gerubriceerde of vitale defensieopdrachten zijn gehouden aan de regeling Algemene Beveiligingseisen voor Defensieopdrachten (ABDO). Het Bureau Industriële Veiligheid (BIV) van de MIVD autoriseert

Defensieorderbedrijven voordat zij mogen werken aan gerubriceerde opdrachten voor Defensie. Alleen geautoriseerde ABDO-bedrijven mogen gerubriceerde opdrachten voor Defensie uitvoeren. De MIVD controleert ook op de naleving van de beveiligingseisen door op regelmatige basis audits en inspecties uit te voeren. Het aantal bedrijven om orders voor Defensie uit te voeren neemt toe en daarmee ook het aantal autorisaties voor bedrijven dat door verwervende instanties binnen Defensie wordt aangevraagd.

Naast autoriseren en auditeren, adviseert de MIVD gedurende de looptijd van een autorisatie ABDO-bedrijven en Defensie over veiligheidsbevorderende maatregelen. Tevens laat BIV naar aanleiding van incidenten mitigerende maatregelen treffen bij deze bedrijven. De complexiteit van deze incidenten is toegenomen. De MIVD onderzoekt spionage- en cyberactiviteiten die vreemde mogendheden mogelijk tegen de Defensie-industrie ontplooiën. BIV levert mede door het behandelen van incidenten hier een bijdrage aan.

Met het toegenomen belang van economische veiligheid en de bescherming van de vitale infrastructuur, gaat de aandacht in het bijzonder uit naar de bedrijven die betrokken zijn bij de aankoop- en vervangingstrajecten van defensiematerieel, zoals bijvoorbeeld de F-35. Een aantal statelijke actoren hebben in 2020 aantoonbaar interesse getoond in (technologische) informatie bij Defensieorderbedrijven.

De Nederlandse defensie-industrie is een hoogwaardige industrie en beschikt over geavanceerde kennis en technologie. De defensieorganisatie beschikt over technologisch hoogwaardig materieel als de F-35 Joint Strike Fighter en een deel van het (ondersteunend) productieproces voor dit wapensysteem wordt in Nederland verzorgd. Ook is de Nederlandse krijgsmacht bezig met de vervanging van onderzeeboten. Verschillende landen kunnen hierin geïnteresseerd zijn om hun eigen militaire capaciteiten te versterken, dan wel om zich beter te wapenen tegen dergelijke gevechtssystemen.

Vooral ook omdat Defensie steeds afhankelijker wordt van civiele marktpartijen, vraagt het verhogen van de weerbaarheid van Defensie en deze marktpartijen steeds meer aandacht en capaciteit. In het kader van het verhogen van de weerbaarheid neemt BIV tevens deel aan het strategisch overleg over maatregelen voor de telecomsector en aan een interdepartementaal overleg waarbij wordt gekeken naar de impact van nieuwe technieken in relatie tot de nationale veiligheid.

Veiligheidsonderzoeken

De Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) is een gezamenlijke unit van de MIVD en de AIVD. De UVO voert veiligheidsonderzoeken uit om te beoordelen of aan een (kandidaat)vertrouwensfunctionaris een 'verklaring van geen bezwaar' (VGB) kan worden afgegeven. Door deze veiligheids- onderzoeken stelt de UVO instanties in staat hun verantwoordelijkheid voor de nationale veiligheid te nemen. Afhankelijk van de aard van de vertrouwensfunctie, welke is gebaseerd op de mogelijke schade die de (kandidaat-) vertrouwensfunctionaris kan aanrichten aan de nationale veiligheid, wordt de diepgang van het veiligheidsonderzoek bepaald: A-, B-, of C-onderzoek. Een A-onderzoek is het meest diepgaand en wordt slechts ingesteld voor de meest kwetsbare vertrouwensfuncties. Een C-onderzoek is het minst diepgaande onderzoek.

De afgelopen jaren is de UVO verder doorontwikkeld en zijn interne processen verbeterd en zoveel mogelijk gelijk getrokken tussen de AIVD en de MIVD teams. In totaal heeft de UVO in 2020 47.791 onderzoeken uitgevoerd, waarvan de MIVD 15.117 onderzoeken heeft verricht. Dit aantal bleef in 2020 vanwege COVID-19 achter bij de prognose. Zo was de instroom van nieuw personeel bij Defensie lager dan verwacht. Uitgangspunt is dat gemiddeld 90% van de veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke beslistermijn van acht weken moet zijn afgehandeld.

De nieuwe Beleidsregel veiligheidsonderzoeken, waarbij meer maatwerk mogelijk is bij buitenlands verblijf van een (kandidaat)vertrouwensfunctionaris, is op 3 december 2020 gepubliceerd in de Staatscourant en is 1 januari 2021 in werking getreden.

2

VERANTWOORDELIJK NAAR POLITIEK EN SAMENLEVING

De MIVD is verankerd in de democratische rechtsstaat. Om zo goed mogelijk zicht te krijgen op de intenties, capaciteiten en activiteiten van bepaalde landen, groeperingen en actoren die een (potentiele) dreiging kunnen vormen, heeft de MIVD de beschikking over verschillende bevoegdheden, waaronder de bevoegdheid tot kabelinterceptie. De Wiv 2017 biedt de grondslag voor de inzet van die (technische) bevoegdheden en voor de waarborging van de privacy van de burger. Politieke en maatschappelijke steun voor het werk van de MIVD, en een breed gedragen vertrouwen in het verantwoord handelen van alle medewerkers, is daarbij van essentieel belang.

2.1 Politieke leiding en toezicht

Bestuur en verantwoording

De MIVD wordt aangestuurd door de secretaris-generaal (SG) van het ministerie van Defensie. De minister van Defensie legt verantwoording af aan het parlement over het werk van de MIVD. Wanneer dat in de openbaarheid kan, gebeurt dit in de Vaste Kamercommissie Defensie. Wanneer dat achter gesloten deuren moet, legt de minister verantwoording af aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD).

Toezicht

De Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) toetst de rechtmatigheid bij de inzet van een aantal bijzondere bevoegdheden waarvoor de minister toestemming heeft verleend. Het oordeel van de TIB is bindend. Indien de TIB een verzoek tot inzet als onrechtmatig beoordeelt, wordt bezien of een nieuw verzoek -met inachtneming van de opmerkingen van de TIB- wordt ingediend.

Wettelijke taken

De taken van de MIVD zijn vastgelegd in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). Deze taken zijn:

A. Het doen van onderzoek:

- naar het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden voor een juiste opbouw en doeltreffende inzet van de krijgsmacht;
- naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voor zover de krijgsmacht daarbij betrokken is of naar verwachting kan worden betrokken.

B. Het doen van veiligheidsonderzoeken.

C. Het doen van onderzoek dat nodig is voor het treffen van maatregelen:

- om activiteiten te voorkomen die de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht schaden;
- voor een juist verloop van mobilisatie en concentratie van de strijdkrachten;
- voor een ongestoorde voorbereiding en inzet van de krijgsmacht om de internationale rechtsorde veilig te stellen of te herstellen (zie ook A, tweede aandachtspunt).

D. Het bevorderen van maatregelen ter bescherming van de onder C genoemde belangen, waaronder begrepen maatregelen voor de beveiliging van geheime gegevens van de krijgsmacht.

E. Het doen van onderzoek naar andere landen, ten aanzien van onderwerpen met militaire relevantie, die in de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen & Veiligheid zijn opgenomen.

F. Het opstellen van dreigingsanalyses voor taken in het kader van de bewaking en beveiliging van personen.

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) is een onafhankelijke commissie die beoordeelt of de MIVD en de AIVD rechtmatig opereren. Tevens behandelt de CTIVD klachten over het optreden van de MIVD en de AIVD en meldingen van een vermoeden van een misstand bij de MIVD of de AIVD.

Onrechtmatigheden die de CTIVD constateert, zien toe op het handelen van de diensten. De CTIVD doet onder andere aanbevelingen voor beleid, werkinstructies of processen. De door de CTIVD vastgestelde onrechtmatigheden leiden tot aanpassingen. Soms constateert de CTIVD dat er geen sprake is van een onrechtmatigheid, maar worden toch aanbevelingen gedaan ter verbetering. Deze aanbevelingen leiden ertoe dat de MIVD de inrichting van werkzaamheden analyseert, evalueert en in voorkomende gevallen aanscherpt. De MIVD verwelkomt de dialoog met de toezichthouders die doorlopend plaatsvindt. Verder zet de MIVD, in overleg met de CTIVD, stappen om het eigen intern toezicht beter te laten aansluiten bij het (systeem)toezicht door de CTIVD. Op deze wijze komen risico's snel in beeld en kunnen onrechtmatigheden worden voorkomen.

2.2 De omgang met de Wiv 2017

Op 1 mei 2018 is de Wiv 2017 in werking getreden. In deze wet worden de bevoegdheden die de MIVD inzet en de manier waarop de MIVD met gegevens omgaat genormeerd. Om te kunnen voldoen aan de eisen die de wet stelt heeft de MIVD ook in 2020 grote inspanningen geleverd.

Het werk van de MIVD brengt onvermijdelijk met zich mee dat we in het belang van de nationale veiligheid of de ondersteuning van de krijgsmacht soms inbreuk moeten maken op de privacy van mensen. Onder zeer strikte voorwaarden en onder doorlopend toezicht staat de wet dit toe.

In elke stap van het werk van de dienst zijn daarom waarborgen ingebouwd. Zo kunnen medewerkers niet zomaar onderzoeken starten, maar gebeurt dit op basis van een inlichtingenbehoefte vanuit de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen & Veiligheid (GA I&V). Als de MIVD bijzondere bevoegdheden inzet, mag dit volgens de Wiv 2017 alleen als dit noodzakelijk, proportioneel, subsidiair en gericht gebeurt. Daarnaast wordt de inzet van specifieke bijzondere bevoegdheden na ministeriële toestemming vooraf getoetst door de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (TIB).

Gegevens die zijn verworven moeten vervolgens op relevantie voor onderzoeksopdrachten worden beoordeeld. Indien gegevens niet relevant zijn moeten ze worden vernietigd. In 2020 zijn om die reden verschillende grote datasets vernietigd. Daarbij komt dat niet iedere medewerker toegang heeft tot gegevens binnen de MIVD: toegang is onderworpen aan een strikt systeem van autorisaties en bij het bevragen van gegevens vindt logging plaats. Naar aanleiding van rapporten 70 en 71 van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) die betrekking hadden op bulkdatasets, is een tijdelijke regeling voor bulkdatasets opgesteld. Daarin zijn aanvullende waarborgen binnen het huidige wettelijk kader gesteld voor de verwerking van bulkdatasets.

Het verstrekken van gegevens aan internationale partners is ook strikt gereguleerd. Buitenlandse diensten waarmee wordt samengewerkt worden vooraf beoordeeld in een wegingsnotitie. Als hieruit blijkt dat er mogelijke risico's zijn, worden hiervoor mitigerende maatregelen genomen.

De MIVD is steeds beter in staat om inzicht te verschaffen in de wijze waarop de dienst de taken uitvoert. Dat is belangrijk, niet alleen omdat de wet dit voorschrijft, maar omdat de dienst graag laat zien dat alle medewerkers hun werk op een integere wijze uitvoeren. Transparant zijn waar het kan, past bij een moderne inlichtingendienst.

Evaluatiecommissie Wiv 2017

Op 1 mei 2020 is een onafhankelijke commissie onder voorzitterschap van mevrouw Jones-Bos gestart met de evaluatie van de Wiv 2017. Op 20 januari 2021 is het definitieve rapport van deze commissie gepubliceerd. Het doel van de evaluatie was te onderzoeken of de wet datgene heeft gebracht wat de wetgever daarmee voor ogen had, of de wet in de praktijk een werkbaar instrument is gebleken voor de taakuitvoering van de diensten en welke knelpunten en aandachtspunten er zijn in de toepassing-praktijk van de wet. De MIVD heeft in dit onderzoek naar voren gebracht dat een klein, maar wezenlijk deel van de onderzoeken momenteel niet kan worden uitgevoerd. De wet moet zo effectief mogelijke waarborgen bieden, zowel voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van burgers als voor de doeltreffende uitvoering van de taken van de diensten, ter bescherming van diezelfde burgers.

Geautomatiseerde data-analyse

Het zoeken naar informatie en het leggen van verbanden tussen alle beschikbare informatie, ligt aan de basis van de onderzoeken die de diensten uitvoeren. Van cruciaal belang voor de taakuitvoering van de MIVD is het verwerken van al die gegevens. Dit behoort tot één van de dagelijkse kernactiviteiten. Iedere computerhandeling waarbij een zoekvraag wordt gesteld op de data die de diensten hebben verworven, behoort tot geautomatiseerde data-analyse (GDA). In de Wiv 2017 zijn de regels en waarborgen opgenomen voor het toepassen van GDA. Dit betreft onder meer de algemene beginselen voor gegevensverwerking zoals noodzaak en proportionaliteit, de werking van de algoritmen en de kwaliteit van de analysetools. Alle eisen hebben de diensten in 2019 samengebracht en verankerd in het GDA-beleid. Afgelopen jaar zijn stappen gezet ter implementatie van dit beleid.

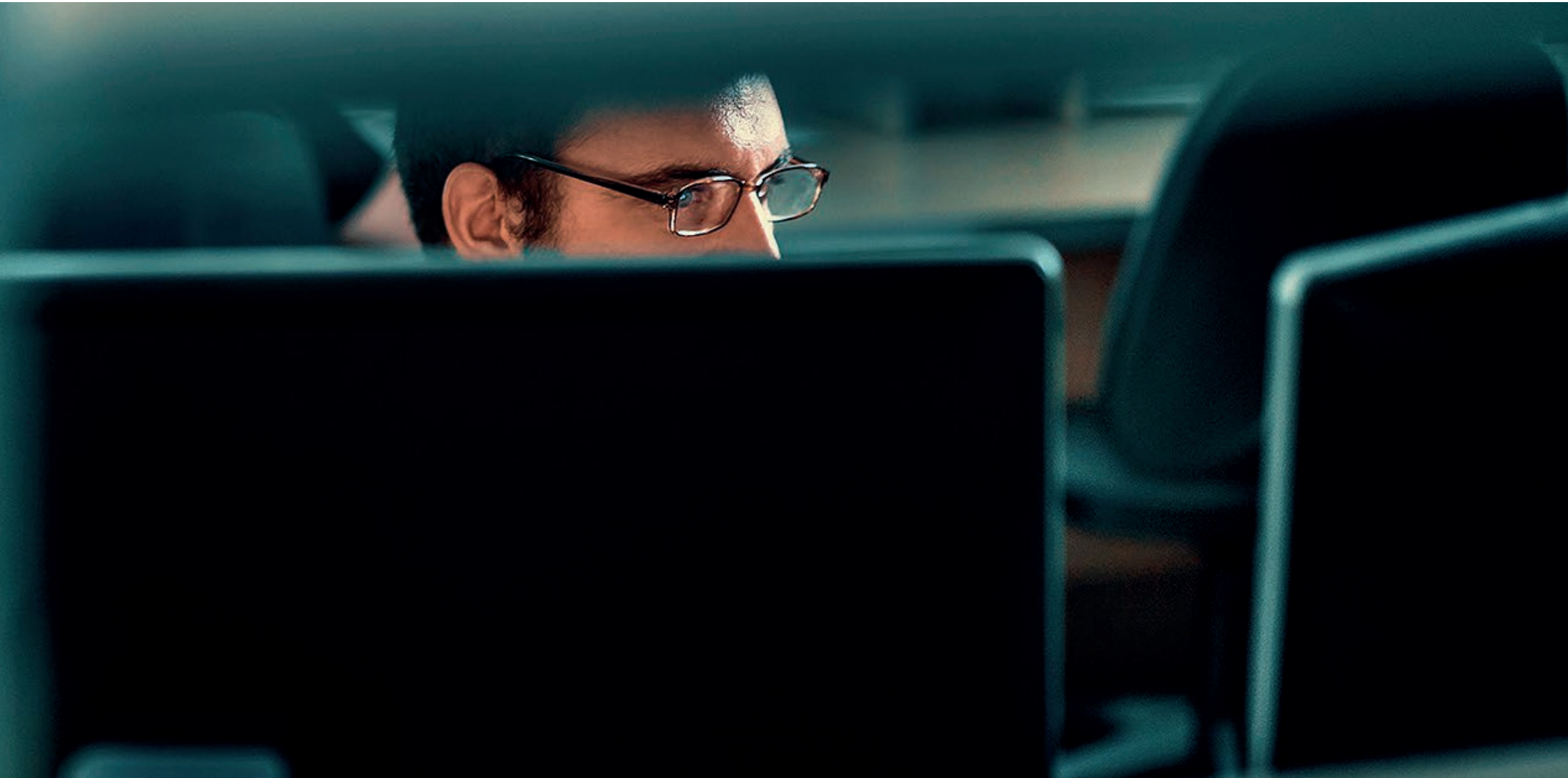
Bulkdatasets

Een bulkdataset is een grote gegevensverzameling waarvan het merendeel van de gegevens betrekking heeft op organisaties en/of personen die geen onderwerp van onderzoek van de diensten zijn en dat ook nooit zullen worden. Enerzijds krijgt deze zorgvuldigheid vorm in de omgang met de verkregen data, onder strikte wettelijke voorwaarden maar ook in eigen beleid zoals de waarborgen die zijn beschreven in de Tijdelijke Regeling. Anderzijds moet voorkomen worden dat onnodig sets met operationeel belang worden vernietigd. Bulkdatasets vervullen namelijk een belangrijke rol in het werk van de MIVD en zijn onmisbaar voor de goede taakuitvoering.

Een inlichtingen- en veiligheidsdienst als de MIVD werkt vaak met kleine snippers informatie, die pas gezamenlijk bezien een concrete gekende of ongekende dreiging zichtbaar maken. Met behulp van bulkdata kan bestaande inlichtingeninformatie worden geverifieerd en nader geduid. Soms blijkt pas na langere tijd wat de waarde van een bulkdataset is voor een onderzoek. Bijvoorbeeld doordat een onderzoek een wending neemt die vooraf niet kon worden voorzien of informatie aan het licht komt die in combinatie met een beschikbare bulkdataset een nieuw inzicht oplevert. Aan de hand van een concreet voorbeeld uit de praktijk kan de meerwaarde van een specifieke bulkdataset worden verhelderd.

Voorbeeld:

Bij de chemische luchtaanvallen in Syrië in 2016 en 2017 is zeer waarschijnlijk gebruik gemaakt van het zeer giftige zenuwgas sarin. Uit openbare bronnen werd duidelijk dat één van deze luchtaanvallen is uitgevoerd door een militair vliegtuig vanaf de Syrische luchtbasis Shayrat. Aan de hand van een door de hackbevoegdheid verkregen bulkdataset hebben de diensten een bulkdataset kunnen achterhalen die niet op een andere manier te verkrijgen was. Deze bulkdataset maakte het mogelijk om vast te stellen wie zich op en rondom de luchtbasis Shayrat bevond ten tijde van de voorbereiding en uitvoering van de luchtaanvallen. Dankzij deze analyse konden vijf sleutelfiguren in het Syrische chemische wapenprogramma geïdentificeerd worden. Deze informatie leverde in 2020 een belangrijke bijdrage aan het internationale onderzoek naar de Syrische gifgasaanvallen. De meerwaarde van de bulkdataset zat in dit geval dus in het kunnen combineren van openbare informatie met informatie uit de bulkdataset. Hierdoor ontstonden nieuwe inzichten met waarde voor lopende onderzoeken van beide diensten. Ook het internationaal belang kon worden gediend doordat betrokkenen bij de chemische luchtaanvallen in beeld zijn gebracht en kunnen worden vervolgd.

2.3 Inlichtingenanalyse en besluitvorming

De MIVD ondersteunt met inlichtingenanalyses ook strategische besluitvorming over veiligheidsvraagstukken. Twee actuele voorbeelden over hoe inlichtingenanalyses vanuit de werkvloer kunnen bijdragen aan vraagstukken over strategische besluitvorming, zijn de dossiers informatieveiligheid en economische veiligheid.

Informatieveiligheid

Digitale veiligheid en cyber waren ook dit jaar een belangrijk speerpunt voor de MIVD. De ontwikkeling van de dreiging in het digitale domein is nog in volle gang: nieuwe actoren melden zich, modus operandi veranderen en technieken ontwikkelen zich aan de lopende band. Ook in 2020 heeft de dienst verder geïnvesteerd in de opbouw van capaciteit voor inlichtingenonderzoek in het digitale domein. Deze investering is niet alleen bedoeld voor verder onderzoek, maar ook voor het creëren van weerbaarheid tegen statelijke actoren. Kennis is een randvoorwaarde voor het weren van aanvallen van statelijke actoren. Ook is het noodzakelijk bij het opschonen van systemen na een hack door statelijke actoren in het geval er toch een incident heeft plaatsgevonden.

Om een nog hoger rendement uit de onderzoeken te halen voor de weerbaarheid van Nederland, is dit jaar samen met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC), de AIVD, de Nationale Politie en het Openbare Ministerie het Cyber Intel/Info Cell (CIIC) opgericht. In dit samenwerkingsverband wisselen de deelnemende partijen informatie uit en analyseren de experts gezamenlijk een specifieke cyber-trend. Hierdoor kunnen de deelnemende partijen concreter handelingsperspectief bieden aan andere belanghebbende organisaties.

Ook heeft de MIVD, samen met de AIVD, een nieuw exploitatiebericht ontwikkeld: het Cyberadvies. Cybergerelateerde Inlichtingenberichten zullen, waar mogelijk, vergezeld worden door een Cyberadvies met daarin een concreet advies om de weerbaarheid te verhogen tegen

bepaalde gesignaleerde dreigingen. Het Cyberadvies zal in eerste aanleg verstrekt worden aan bepaalde functionarissen binnen de rijksoverheid en ABDO-bedrijven.

Economische veiligheid

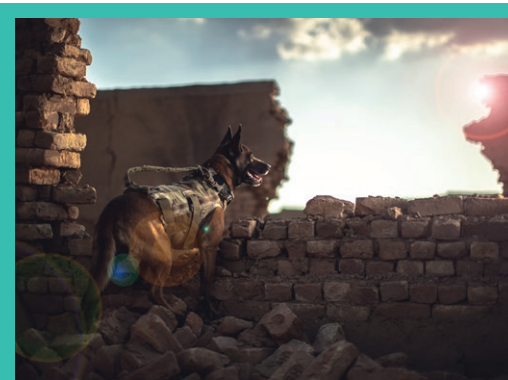
Economische veiligheid wordt een steeds belangrijker aandachtsgebied van de MIVD en is volop in ontwikkeling. De MIVD besteedt van oudsher aandacht aan dit fenomeen onder andere met het Bureau Industrieveiligheid, en in het contra-inlichtingen onderzoek (naar 'klassieke' contra-spionage onderzoeken en onderzoek naar, digitale spionage, en sabotage) en aanverwante zaken als contra-proliferatie. Ook in het politiek en militair-strategisch inlichtingenonderzoek krijgen economische aspecten steeds meer aandacht.

Voor het optreden van de krijgsmacht is een betrouwbare *supply chain* van essentieel belang. Ook het voorkomen van strategische afhankelijkheden in sectoren die van essentieel zijn voor het militair optreden of de veiligheid van Nederland heeft de aandacht van de MIVD. Het aantal incidenten op dit gebied neemt toe in aantal, omvang en impact wat onder andere ertoe heeft geleid dat er meer politieke aandacht is voor deze dreiging, en nieuwe maatregelen en wetgevingstrajecten door het kabinet in gang zijn gezet.

De MIVD heeft deze ontwikkelingen actief ondersteund, onder andere door het leveren van dreigingsinformatie en andere inlichtingenproducten, het leveren van technische expertise voor het uitvoeren van maatregelen en het doen van onderzoek. Daarnaast is in 2020 veel aandacht geweest voor de samenwerking op dit gebied met onder andere de AIVD, de NCTV, en de ministeries van Economische Zaken en Klimaat, Buitenlandse Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Kernwaarden

Om de MIVD toekomstbestendig te maken heeft de MIVD, in samenwerking met vele medewerkers, in 2020 de strategische agenda en de kernwaarden opgezet. De strategische agenda heeft als speerpunten: taakuitvoering; de verankering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv 2017) en verandering & groei. De kernwaarden zijn de leidraad voor de professionaliteit van de medewerkers van de dienst.

Betrouwbaar

Als organisatie en als medewerker zijn we betrouwbaar in woord en daad. Dat betekent dat we trouw zijn aan onszelf en aan de dienst. We opereren op een integere en onafhankelijke manier. Feiten zijn leidend in ons handelen en we houden elkaar aan de gemaakte afspraken. We zeggen wat we doen en we doen wat we zeggen. Afspraak is afspraak.

Moedig

Onze organisatie is uniek door het werk wat we doen en door de mensen die dit werk doen. Elke dag wordt er gedaan wat nodig is, ongeacht de consequenties die daaraan verbonden zijn. We zoeken naar de waarheid en we spreken de waarheid. We durven ons uit te spreken en zeggen wat er gezegd moet worden. Uitdagingen geven ons energie, obstakels worden moedig getrotseerd en de bijdrage die we leveren geeft ons voldoening.

Teamwerk

Vanwege de aard van ons werk is het uitermate belangrijk om samen sterk te staan. Door goede samenwerking ontstaan er sterke teams waarin de individuele kwaliteiten tot hun recht komen. We slaan binnen de organisatie, nationaal en internationaal de handen ineen voor het gezamenlijke doel. Het team is altijd sterker dan het individu en het individu is sterker in een team.

Excellent

Onze medewerkers streven naar perfectie. Onder alle omstandigheden gaan we voor het hoogst haalbare. We zetten hierbij alles op alles. Het is altijd ons doel om een stap voor te zijn op onze omgeving. Dit doen we door elkaar uit te blijven dagen om te blijven leren, om te blijven ontwikkelen en om onszelf als organisatie te blijven verbeteren.

Verantwoordelijk:

Als organisatie en als medewerker hebben we een enorme verantwoordelijkheid. Niet alleen ten aanzien van de producten die we leveren, maar ook in de verantwoording naar elkaar. We beschermen onze bronnen, onze werkwijze, onze organisatie en elkaar. We werken veilig en zorgvuldig binnen onze kaders. We zorgen voor elkaar en voor onszelf.

EEN ORGANISATIE IN BEWEGING

De MIVD maakt een ingrijpende en veelomvattende transitie door. De MIVD is sterk in ontwikkeling en heeft in 2020 fors ingezet op de uitgebreide groei- en veranderopgave om te komen tot een moderne, data-gedreven inlichtingendienst. De dienst heeft het afgelopen jaar stappen gezet om meer zichtbaar op de personeelsmarkt te zijn en heeft ook geïnvesteerd in huisvesting en het creëren van goede en veilige werkomstandigheden. In 2021 gaat de MIVD door op deze ingeslagen weg.

3.1 Sterk door mensen

De medewerkers zijn het belangrijkste kapitaal van de MIVD: zij bepalen het succes. Afgelopen jaar vormden de maatregelen en richtlijnen van het COVID-19 protocol een extra uitdaging voor de MIVD: het functioneren van de MIVD is aangemerkt als vitaal proces. Met de nodige aanpassingen is het de MIVD gelukt om de bedrijfscontinuïteit te waarborgen. De MIVD investeert in zijn medewerkers door voor iedereen een plezierige, inspirerende én fysiek en sociaal veilige werkplek te creëren. Er is aandacht voor leiderschapsontwikkeling, opleiding en training, talentmanagement en maatwerk om privé en werk goed te kunnen combineren.

De MIVD breidt zich gestaag uit. Nederland en Defensie verwachten meer van de MIVD en hebben daarvoor ook geld beschikbaar gesteld. Ook in 2021 werft de MIVD nieuw personeel. Werken bij de MIVD is geen reguliere baan en brengt bepaalde risico's met zich mee. De dienst heeft medewerkers die uitzendingen draaien, heimelijk optreden in binnen- en buitenland, werken op onregelmatige uren en zich blootstellen aan risico's die bij andere werkgevers niet aanwezig zijn. Vanwege de aard van de werkzaamheden kan het merendeel van de medewerkers vaak niets over

werk vertellen thuis of aan vrienden. Bron- en informatiebescherming, het behoud van de kostbare informatievoorsprong, als ook het afschermen van de eigen modus operandi en de wijze van optreden van de Nederlandse krijgsmacht, betekent dat successen veelal niet publiekelijk gedeeld worden.

Werving: zie jij wat anderen niet zien?

Zie jij wat anderen niet zien? Want niet iedereen heeft de skills om MIVD-er te worden. Voor iedereen die meer wil weten over werken bij de MIVD, kijk op de website werkenbijdefensie.nl/MIVD, met onder andere podcasts met unieke verhalen over het werk bij de dienst. Bij de MIVD maak je achter de schermen het verschil, voor de vrijheid en veiligheid van Defensie en Nederland.

3.2 Middelen: IT en Infra

Informatievoorziening

Moderne IT is voor de MIVD van vitaal belang. De MIVD ontwikkelt zich tot een toekomstbestendige data gedreven organisatie om volop mee te gaan in de mondiale digitale transformatie. Hiervoor heeft de dienst ook afgelopen jaar geïnvesteerd in geavanceerde informatievoorziening, moderne IT en dataverwerking.

De Wiv 2017 stelt hoge eisen aan de informatiehuishouding van de dienst. De wet voorziet dat de dienst effectief, rechtmatig en veilig omgaat met grote data volumes en een grote diversiteit aan data. In 2020 heeft de MIVD forse stappen gezet om te voldoen aan de Wiv 2017 (*compliance*).

De inspanningen die hiervoor zijn gedaan, vergroten tegelijkertijd de slagvaardigheid van de MIVD: compliance en performance zijn twee kanten van dezelfde medaille.

De CTIVD stelde in zijn vierde en afsluitende voortgangsrapportage van september 2020 dat de diensten grote stappen hebben gemaakt bij de implementatie van de Wiv 2017 en dat het traject nog meerjarige inspanning zal vereisen, vooral wegens IT-achterstand bij de dienst. Begin 2021 verschenen de rapporten van de Evaluatiecommissie Wiv 2017 en van de Algemene Rekenkamer naar de impact van de uitvoering van de Wiv 2017 op de slagkracht van de diensten. De bevindingen van deze onderzoeken onderstreepten de noodzaak tot investering in de IT van de diensten, vooral ook van de MIVD.

Afgelopen jaar heeft de MIVD diverse initiatieven genomen om het IT-landschap te professionaliseren. Door specifieke arbeidscommunicatie is in 2020 extra mankracht en nieuwe expertise geworven. Ook hebben de MIVD en AIVD in 2020 besloten om de samenwerking op het gebied van de verdere digitale transformatie verder te verdiepen. De diensten werkten ten aanzien van data en IT al zeer nauw samen in de gezamenlijke Joint SIGINT Cyber Unit (JSCU). Ook trekken de diensten gezamenlijk op om Wiv-compliance te realiseren. Daarnaast is in 2020 een gezamenlijke I-samenwerkingsagenda opgesteld. Deze agenda geeft een visie op de gezamenlijke IT van de toekomst en de IT-organisaties. Ook de toekomstige gezamenlijke huisvesting speelt hierin een belangrijke rol.

Infrastructuur

De personele uitbreiding van de organisatie heeft gevolgen voor de huisvesting, zowel op de locatie van het hoofdkwartier in Den Haag, als ook op de verschillende buitenlocaties van de MIVD. Voor de langere termijn is colocatie van de AIVD en de MIVD op de Frederikkazerne (AMF) voorzien. In de Kamerbrief op 1 juli 2019 (Kamerstuk 30 977, nr. 155) is het voornemen van gezamenlijke huisvesting door de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Defensie

herbevestigd. Conform de planning in de Kamerbrief van 1 juli 2019 wordt AMF in 2028 opgeleverd en in 2029 in gebruik genomen. Tot aan de oplevering van AMF, zullen de nodige stappen worden gezet in op orde krijgen van de huidige infrastructuur. Voor een prettige en veilige werkplek is verder de voortgaande verbetering van de infrastructuur, in het bijzonder op de Frederikkazerne, van belang. De mogelijkheid bestaat dat de MIVD infrastructuur nog verder gaat groeien omdat er, ook op nieuwe beleidsterreinen als economie en (informatie) veiligheid, een groter beroep op de dienst wordt gedaan.

3.3 Samenwerking

De MIVD voorziet Defensie, bestuurders, politici, bedrijven en andere relevante (overheids) organisaties en instellingen gevraagd en ongevraagd van informatie, zodat zij tijdig maatregelen kunnen nemen. De MIVD heeft een belangrijke rol te vervullen bij het versterken van de weerbaarheid en de veiligheid van Defensie en Nederland. Samenwerking met nationale en internationale ketenpartners en instanties neemt een steeds belangrijkere plaats in bij het werk van de dienst.

Defensie en de krijgsmacht

De MIVD is onderdeel van Defensie en daarmee onlosmakelijk verbonden met de krijgsmacht. In 2020 verscheen de Defensievisie 2035. Het laat zien welke dreigingen Defensie verwacht, welke taken er medio 2035 bij Defensie liggen en hoe de organisatie er uit zou moeten zien. Een belangrijk aspect in de Defensievisie is weggelegd voor het informatie gestuurd optreden (IGO). Dit houdt in dat de MIVD een gezaghebbende inlichtingenpositie moet hebben, relevante en betrouwbare informatie snel kan vergaren, verwerken en analyseren, om zodoende snel en beslissend te kunnen handelen van strategisch niveau tot aan de inzet van operationeel-tactische eenheden. Voorwaardelijk hiervoor is een goede inlichtingenpositie. De MIVD ondersteunt actief de doorontwikkeling van Defensie en draagt met haar inlichtingenproducten bij aan een

slagvaardige, gezaghebbende informatiepositie die de strijdkrachten beschermt en ondersteunt, en bijdraagt aan handelingsperspectieven voor Nederland.

De MIVD ondersteunt de krijgsmachtonderdelen en het Special Operations Command (SOCOM). Het Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando (JISTARC) is operationeel-tactisch een belangrijke partner voor de MIVD in het defensienetwerk. Op het gebied van inlichtingenopleidingen en innovatie werkt de MIVD binnen Defensie nauw samen met het Defensie Inlichtingen- en Veiligheidsinstituut (DIVI) en de Nederlandse Defensie Academie (NLDA). Ook levert de dienst een bijdrage aan het realiseren van de cyberambities van Defensie en – samen met de AIVD – aan de digitale landsverdediging. Hiervoor gaat de MIVD operationele partnerschappen aan, zoals met het Defensie Cyber Commando (DCC).

Samenwerkingsagenda AIVD

De MIVD en de AIVD werken nauw samen in diverse teams. Voorbeelden van deze samenwerking zijn de Joint Sigint Cyber Unit (JSCU), de Unit Contraproliëratie (UCP), de Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) en het team Caribisch gebied (TCG). De hechte en intensieve samenwerking tussen beide diensten komt ook tot uiting in de frequente en constructieve overleggen op alle niveau's, zowel op de werkvloer als tussen beide dienstleidingen, zowel in het inlichtingenproces als in het (technische) ondersteuningsdomein. De samenwerking met de AIVD blijft van cruciaal belang. De verankering van de Wiv 2017 bij de diensten en hun gezamenlijke eenheden, kunnen de diensten alleen bereiken door samen te werken.

De MIVD en de AIVD hebben een gezamenlijke Informatie samenwerkingsagenda opgesteld welke een visie geeft op de (gezamenlijke) IT van de toekomst. In 2020 is besloten om de samenwerking op het gebied van data en IT te verdiepen en een gezamenlijke Data Exploitatie Unit (DEU) op te richten. De DEU zal ook een gezamenlijk Data Exploitatie Platform gaan realiseren en beheren.

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

De NCTV is verantwoordelijk voor beleid, maatregelen en coördinatie op het gebied van terrorismebestrijding, cybersecurity, crisisbeheersing en statelijke dreigingen. De MIVD levert hiertoe informatie en inlichtingenproducten aan de NCTV en participeert in overlegfora en werkgroepen van de NCTV.

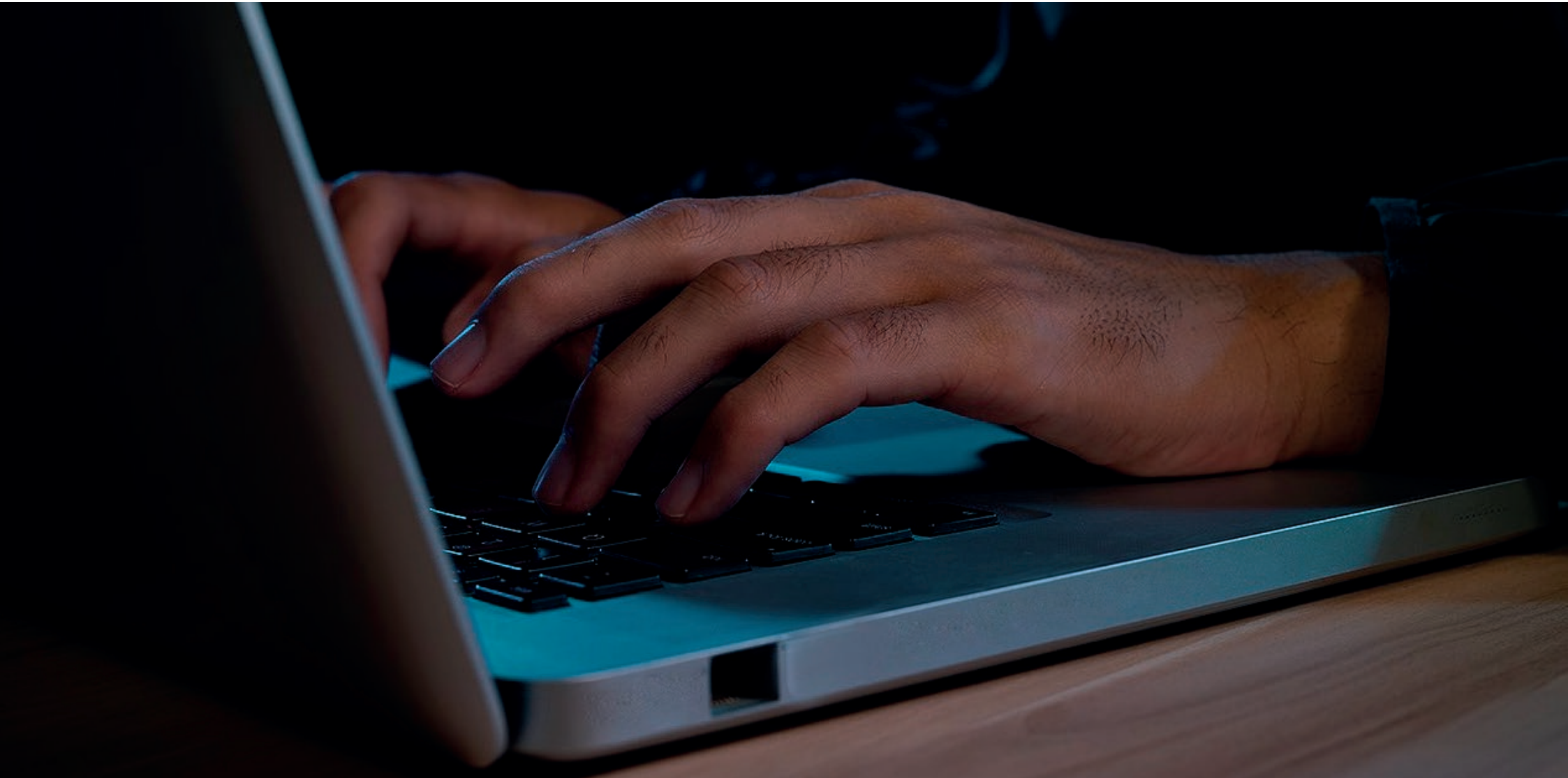
Dreigingsbeeld statelijke actoren

De MIVD, AIVD en NCTV bundelen frequent de krachten. Een mooi voorbeeld is het 'Dreigingsbeeld statelijke actoren' (DBSA), dat openbaar beschikbaar is op de websites van de diensten en het NCTV. Het dreigingsbeeld schetst een overzicht van de dreigingen tegen territoriale veiligheid, sociale en politieke stabiliteit, economische veiligheid en de internationale rechtsorde. De focus ligt niet op de landen of organisaties waar de dreiging vandaan komt, maar op de te beschermen Nederlandse belangen, nader geconcretiseerd in een overzicht van vijftien doelwitten. Met dit dreigingsbeeld wijzen de MIVD, AIVD en NCTV op de mogelijke risico's om de weerbaarheid van de Nederlandse samenleving te vergroten. Dat begint met een groter bewustzijn van de aard en omvang van de dreiging van statelijke actoren tegen onze nationale veiligheidsbelangen. Ook biedt het dreigingsbeeld handelingsperspectief om dreigingen tegen te gaan of te voorkomen.

Buitenlandse partners

De MIVD werkt samen met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De uitwisseling van informatie versterkt de inlichtingenpositie van de samenwerkende diensten. De MIVD spreekt daarover met partnerdiensten om te leren van elkaars ervaringen. Op deze wijze verrijken en versterken diensten elkaar. De kaders voor uitwisseling van informatie en andere vormen van samenwerking met buitenlandse diensten staan beschreven in de Wiv 2017. Deze kaders worden sinds 2018

uitgewerkt in de zogeheten wegingsnotities. In de wegingsnotitie wordt de samenwerking met diensten getoetst aan de hand van de vijf wettelijke criteria: democratische inbedding; eerbiediging van de mensenrechten; professionaliteit en betrouwbaarheid; wettelijke bevoegdheden en mogelijkheden en gegevensbescherming. Per criterium worden de risico's van de samenwerking geïdentificeerd om zodoende potentiële risico's voor (Nederlandse) burgers en de MIVD te voorkomen. Er vindt geen samenwerking plaats met een buitenlandse dienst zonder wegingsnotitie. Internationale samenwerking vindt ook plaats in bondgenootschappelijke verbanden zoals de NAVO en de EU.

4 KENGETALLEN

Kengetallen Bureau Industrieveiligheid (BIV)

Bedrijven

Bedrijven in portefeuille:

- 887 Nederlandse bedrijven
- 251 Buitenlandse bedrijven

Autorisaties

Afgegeven autorisaties:

- 417 naar aanleiding van vraag door Defensie
- 60 naar aanleiding van vraag door buitenlandse Defensies
- 92 naar aanleiding van vraag door Defensie aan buitenlandse bedrijven
- Geweigerde autorisaties: 41

Auditeren

Aantal geauditeerde bedrijven: 4

Aantal uitgevoerde audits: 8

Meldingen & Incidenten

Meldingen en incidenten: 91

Behandelde aanvragen Niet-Nederlanders op vertrouwensfuncties bij ABDO-opdrachten:

Behandelde niet Nederlander-aanvragen: 91

Cijfers Facility Security Clearances

Op verzoek van het buitenland wordt in verband met de eventuele gunning van een buitenlandse defensieorder, aan een Nederlands bedrijf gevraagd een *Facility Security Clearances* (FSC) af te geven. De MIVD onderhoudt contact met buitenlandse National en *Designated Security Authorities* (NSA/DSA) om de FSC aan te vragen en af te handelen.

76 aangevraagde FSC door buitenland

60 aan buitenland afgegeven FSC

113 door Nederland aangevraagde FSC

92 door buitenland afgegeven FSC

Cijfers Request for Visit

De ABDO schrijft voor dat, naast medewerkers van Defensie, ook bedrijven hun *Request for Visit* (RfV, voor Defensie gerelateerde reizen) moeten indienen bij Bureau Industrieveiligheid. Hiermee is het mogelijk om een vollediger beeld te krijgen van (trends in) reis- en reizigersgedrag van defensiegerelateerde reizen.

Industrie
(bezoeken aan de industrie)

115 uitgaande RfV

267 inkomende RfV

Defensie
(bezoeken aan NL of
buitenlands Defensie)

857 uitgaande RfV

171 inkomende RfV

Kengetallen UVO MIVD

Onderzoeken	Positieve besluiten	Negatieve besluiten
A-Niveau screening	1961	5
B-Niveau screening	9565	22
C-Niveau screening	3550	14

Bezwaar en Beroep

Naar aanleiding van de besluiten tot weigering of intrekking van de VGB hebben verschillende mensen bezwaar aangetekend en/of zijn in (hoger) beroep gegaan. Onderstaand in de tabel een overzicht van de afhandeling van bezwaaren (hoger) beroepsprocedures naar aanleiding van besluiten veiligheidsonderzoeken.

2020	Ingediend in 2019	Afgedaan in 2019	Ongegrond	Gegrond	Niet-ontvankelijk	Ingetrokken	Afgewezen
Bezwaren	9	12	8	1	-	3	-
Beroepen	4	-	-	-	-	-	-
Hoger beroep	-	-	-	-	-	-	-
Voorlopige voorziening	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	13	12	8	1	-	3	-

Samenleving en media

De MIVD geeft zo snel en volledig mogelijk antwoord op vragen van de samenleving en de pers, zonder geheime informatie vrij te geven. De MIVD ontving in 2020 ruim 2100 publieksvragen en meldingen rechtstreeks. In 2020 ontving de MIVD ruim 50 vragen van de media. De vragen waren zeer uiteenlopend van aard, maar gingen voornamelijk over het gebruik van mobiele communicatieapparatuur en de veiligheid daarvan.

Er is een spanningsveld tussen publieke rapportage en het werk van een inlichtingen- en veiligheidsdienst. Het actuele kennisniveau, de bronnen en de werkwijze mogen niet openbaar worden gemaakt. Dat beperkt de mate van openbaarheid. De MIVD gaat evenmin in op individuele rechtszaken die nog worden behandeld door een rechter, personeels- vertrouwelijk zijn of de privacy van de betrokkene kunnen schaden. Bij overige vragen maakt de MIVD altijd een afweging of beantwoording van de publieks- of persvraag:

- de werkwijze of het actueel kennisniveau van de MIVD kan prijsgeven;
- in strijd is met de wettelijk bepaalde bronbescherming;
- militaire operaties in gevaar kan brengen.

Klachten en misstanden

Met een klacht over (vermeend) optreden van de MIVD kan een persoon zich richten tot de klachtcoördinator van de MIVD. Indien de indiener van een klacht zich niet kan vinden in de afhandeling van de klacht dan kan men zich vervolgens wenden tot de CTIVD. In 2020 kwamen bij de MIVD 5 klachten binnen. Tussen de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD en de MIVD vindt regelmatig constructief overleg plaats.

Er zijn geen meldingen binnengekomen over misstanden in 2020.

Cijfers Klachten:

2020	Ingediend in 2020	Afgedaan in 2020	Ongegrond	Gegrond	Niet-ontvankelijk	Ingetrokken	Geen oordeel/ niet in behandeling
Klachten	5	4	-	1	1	-	2

Inzageverzoeken

Eenieder heeft de mogelijkheid een aanvraag te doen naar eventueel bij de MIVD vastgelegde gegevens. Wanneer deze gegevens niet langer actueel zijn voor de taakuitvoering van de MIVD en in deze gegevens geen bronnen of werkwijze van de dienst worden onthuld, kunnen deze in aanmerking komen voor openbaarmaking. Tegen weigering tot openbaarmaking kan achtereenvolgens bezwaar bij een onafhankelijke commissie en beroep bij de rechtbank worden aangetekend.

Inzageverzoeken 2020

Persoonsgegevens

	Aantal verzoeken	Afgedaan*	Gehonoreerd**	Geweigerd	Nog lopend	Bezwaar	Beroep	Hoger beroep
Persoonsgegevens	14	15	3	12	2	1	-	-
Naar overleden familie	18	33	-	33	4	1	-	-
Bestuurlijke aangelegenheden	8	8	3	5	3	1	1	1
Totaal	40	56	6	50	9	3	1	1

Naar overleden familie

Bestuurlijke aangelegenheden

* Deels verzoeken van jaren vóór 2020

** Gehonoreerd betekent dat aan verzoeker één of meer documenten zijn verstrekt

Notificatie

Op grond van artikel 59 Wiv 2017 dient te worden onderzocht of vijf jaar na het beëindigen van de uitoefening van bepaalde bijzondere bevoegdheden hiervan melding gedaan kan worden aan degene jegens wie de bijzondere bevoegdheid is ingezet. Het gaat om de bevoegdheid tot:

- het openen van brieven of andere postzendingen;
- het gericht onderscheppen van communicatie, zoals door het tappen van een telefoon, het plaatsen van een microfoon of een internettap;
- het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner.

In 2020 zijn geen notificaties gedaan.

Dreigingsanalyses personen

Als de MIVD over concrete en/of voorstelbare dreigingsinformatie beschikt, die geduid kan worden, brengt de MIVD een dreigingsinschatting uit. Naast de dreigingsinformatie wordt ook beoordeeld wat het effect is wanneer de dreiging tot uitvoer wordt gebracht en of de bedreiger de wil en mogelijkheden heeft. Afgelopen jaar heeft de MIVD nul keer een dreigingsinschatting gemaakt.

De MIVD kan ook een dreigingsanalyse maken. Dat is een uitgebreide analyse van concrete en voorstelbare dreigingen vanuit het perspectief van de bedreigde, zoals een politicus of diplomaten. Afgelopen jaar heeft de MIVD 14 keer een dreigingsanalyse gemaakt.

Tapstatistieken

In 2020 zijn door de MIVD 1236 taps geplaatst. Voorbeelden zijn een telefoontap of het plaatsen van een microfoon. Eén target (persoon of organisatie) kan op verschillende manieren en op meerdere apparaten afgeluisterd worden. Die worden afzonderlijk meegeteld in de statistieken.

Validatie-onderzoek

In 2020 hebben 261 meldingen geleid tot een validatie-onderzoek. De voornaamste oorzaak van deze daling is de coronapandemie, maar ook de gewijzigde werkwijze heeft mogelijk enigszins dempend gewerkt. De meldingen die de MIVD ontvangt (zowel uit Nederland als de missiegebieden) zijn zeer divers. Een deel van deze meldingen houdt een mogelijke bedreiging voor de veiligheid van de krijgsmacht in. Daarbij valt te denken aan opvallende belangstelling voor kazernes, defensiepersoneel of het thuisfront. Indien noodzakelijk kan de MIVD een derde partij over de (mogelijke) dreiging informeren zodat passende maatregelen kunnen worden genomen. Belangrijke partners binnen Defensie zijn de Beveiligingsautoriteit Defensie en de Koninklijke Marechaussee, buiten Defensie zijn dat de AIVD, NCTV en de Nationale Politie.

Dit openbaar jaarverslag 2020 is een uitgave van de
Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, april 2021

Layout: Crossmedia | MediaCentrum Defensie | Den Haag

Foto's: MediaCentrum Defensie | Den Haag

